

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף כג

משנה: זה בורר לו אחד: לדעת רבי מאיר כל אחד מבעלי הדין בוחר לו בית דין של שלושה דיינים, ושניהם ביחד בוחרים עוד ב"ד, סה"כ יש להם תשעה דיינים. לדעת חכמים שני הבתי דינים בוחרים להם את הבית דין השלישי, ולא הבעלי דינים. ויתבאר כל זה בגמרא.

זה פוסל דיינו של זה: לדעת רבי מאיר כל אחד מבעלי הדין יכול לפסול את הדיין שמביא השני אפילו בלי טענה אמיתית, אלא רק בגלל שאינו רוצה להתדיין בפניו. אבל לדעת חכמים יכול לפסול את הדיין רק אם טוען טענה שהם קרובים לבעל דין או פסולים לדון בגלל מעשיהם הרעים.

זה פוסל עדיו של זה: את העדים שמביא הבעל דין לראייה על טענתו.

גמרא: מאי זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד בתלתא סגי? מספיק שלושה דיינים ומדוע צריך תשעה?

הכי קאמר: אין הכונה שיקחו תשעה דיינים. אלא אם כל אחד מהם פוסל את הבית דין שמביא חברו, הם אינם יכולים להכריח זה את זה לאיזה בית דין ללכת, אלא עליהם לבחור בית דין אחר ששניהם יסכימו ללכת אליו.

קושיא: ואפילו לזה מצי מעכב? אם כן מדברי המשנה מוכח ששניהם יכולים לעכב זה על זה, ואפילו הלווה יכול לעכב על המלוה ללכת לבית דין אחר. אך קשה -

והאמר ר' אלעזר לא שנו אלא מלוה אבל לזה כופין אותו וזן בעירו: אם הלווה רוצה לדון בבית דין שבעיר, והמלווה רוצה ללכת לבית ועד החכמים, הוא יכול להכריח את הלווה ללכת איתו כי הלווה משועבד לו (כמו שנאמר 'עבד לווה לאיש מלוה'). אבל להיפך, הלווה לא יכול להכריח את המלוה ללכת איתו לבית הועד, אלא המלווה מכריח אותו ללכת לבית דין שבעיר.

תירוץ: כדאמר רבי יוחנן בערכאות שבסוריא שנו: כמו שרבי יוחנן אמר לקמן נאמר גם כאן. מדובר בבית דין שבסוריא שלא היו בקיאים בדין תורה, ולכן גם הלווה יכול להכריח את המלווה ללכת לבית דין שדן על פי התורה.

תירוץ נוסף: רב פפא אמר: נוכל לתרץ את הקושיא גם אם נאמר שהבית דין הוא של מומחים הדנים על פי התורה. כי מדובר ששני הבתי דינים נמצאים באותה העיר. וכמו הבית דין של רב הונא ורב חסדא שהיו באותה העיר. שאז הלווה לא מכריח את המלווה ללכת למקום אחר, ולכן הוא יכול לעכב עליו.

קושיא: תנן וחכ"א שני דיינין בוררין להן עוד אחד וכו': פירשנו את המשנה שמדובר שכל בעל דין בחר לו בית דין אחר מהבית דין שבחר חבירו. אך אם כן לא מובנת דעת חכמים. כי אם כל אחד מהם בחר ב"ד אחר, מדוע שני הבתי דינים הם שבחרים את הבית דין השלישי? והרי כל אחד מבעלי הדין פסל את הבית דין שהביא חבירו ואם כן אין לו אמון בו.

ועוד, מאי זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד: מלשון המשנה משמע שכל אחד צריך לכתחילה לבחור בית דין אחר מחבירו. והרי לפי פירושנו, המשנה מדברת רק במקרה שאם כל אחד בחר בית דין אחר, שאז הם צריכים לבחור בית דין אחר במשותף.

אלא הכי קאמר כשזה בורר לו דין אחד וזה בורר לו דין אחד שניהן בוררין להן עוד אחד: אלא המשנה לא מדברת על בחירת בתי דינים, אלא על בחירת דיינים. דהיינו כל אחד בוחר לו דין אחד, ושניהם ביחד בוחרים את הדיין השלישי במשותף. זו דעת רבי מאיר. ולדעת חכמים שני הדיינים שנבחרו בוחרים את הדיין השלישי.

מאי שנא דעבדי הכי וכו': מה הטעם לעשות כך? והתשובה כי אז כל אחד מבעלי הדין יציית לפסק הדין, שהרי הוא בחר את אחד הדיינים והוא בטוח שאם הדיין ההוא היה יכול למצוא לו זכות הוא היה עושה זאת.

*

נימא בדרב יהודה אמר רב קמיפלגי: לכאורה רבי מאיר וחכמים חולקים בדברי רב יהודה אמר רב. לדעת חכמים אין העדים חותמים על השטר אלא אם כן הם יודעים מי חותם עמהן. כי שמא העד הנוסף הוא פסול, וכשהוא יפסל תיפסל כל העדות, ותיגרם להם בושא שהעדות שלהם נפסלה. אבל רבי מאיר חולק.

ואמנם רב יהודה אמר רב דיבר על עדות, אבל הוא הדין לדיינות. לדעת חכמים שני הדיינים לא רוצים לשכת עם דיין נוסף שהם לא מכירים ולכן הם בוחרים אותו. אבל לדעת רבי מאיר אינם מקפידים בכך ולכן בעלי הדין בוחרים אותו.

דחייה: אמר רב לא, זכולי עלמא וכו': לכו"ע הדיינים בוחרים את הדיין השלישי, השאלה היא האם הם צריכים להתחשב גם בדעתם של הבעלי דין או לא.

גופא אמר רב יהודה אמר רב: הגמרא חוזרת לדבריו, ומביאה ברייתא כמותו.

*

למדנו במשנה - זה פוסל דיינו כו': לדעת רבי מאיר כל אחד מבעלי הדין יכול לפסול את הדיין שמביא השני אפילו בלי טענה אמיתית, אלא רק בגלל שאינו רוצה להתדיין בפניו.

קושיא: כל כמיניה דפסיל דייני? האם יש כח לבעל דין לפסול דיין בלי טענה אמיתית?

תירוץ: א"ר יוחנן בערכאות שבסוריא שנו. אבל מומחים לא.

קושיא: הא מדקתני סיפא וכו': מדברי חכמים שאם היו הדיינים מומחים הוא לא יכול לטעון שאינו רוצה לדון בפניהם, אנו לומדים לדעת רבי מאיר שאפילו כשהם מומחים הוא יכול לפסול אותם!

תירוץ: ה"ק אבל אם היו כשרין נעשו כמומחין מפי ב"ד ואינו יכול לפוסל: חכמים לא דברו על שני מצבים (כשרים או מומחים) אלא על מצב אחד. דהיינו אם הדיינים הם כשרים למרות שהם הדיוטות, הרי הם כמומחים ואינו יכול לפוסלם. אמנם על כך חולק רבי מאיר וסובר שאם הם הדיוטות הוא יכול לפוסלם. אבל אם הם מומחים גם רבי מאיר מודה שאינו יכול לפוסלם מלדון אותו.

ת"ש אמרו לו לר"מ לא כל הימנו שפוסל דיין שמומחה לרבים: מוכח שגם במומחה סובר רבי מאיר שיכול לפוסלו.

תירוץ: אימא לא כל הימנו שפוסל דיין שהמחוהו רבים עליהם: יש לגרוס 'דיין שהמחוהו רבים עליהם'. כלומר הם קבלו אותו עליהם כאילו הוא מומחה, למרות שהוא באמת לא מומחה.

תניא נמי הכי: שלדעת רבי מאיר הבעל דין לא יכול לפסול דיין מומחה.

קושיא: והא עדים כמומחין דמי, ואמר ר"מ זה פוסל עדיו של זה וזה פוסל עדיו של זה: הרי בעדים אין הבדל בין מומחים ללא מומחים, דהיינו כולם נחשבים כמומחים לעדות (חוץ מעדים קרובים או פסולים לעדות). ובכל אופן רבי מאיר סובר שהבעל דין יכול לפסול את העדים של חבירו ללא סיבה.

תירוץ: הא איתמר עלה אמר ריש לקיש פה קדוש יאמר דבר זה? תני עדו: לא יתכן שרבי מאיר אמר דבר כזה! אלא רבי מאיר דיבר במקרה שהבעל דין האחד הביא רק עד אחד, ואותו יכול לפסול הבעל דין השני. וחכמים חולקים.

קושיא: עדו למאי? אילימא לממון רחמנא פסליה אי לשבועה הימוני מהימן כבי תרי: לשם מה הובא העד הזה? אם הוא בא לחייב את הבעל דין השני ממון, הרי הוא כבר פסול מהתורה. ואם הוא בא רק בשביל לחייב אותו שבועה, הרי הוא נאמן כמו שני עדים, ומדוע באמת יכול לפוסלו?

תירוץ: לעולם לממון לא צריכא דקבליה עליה כבי תרי: מדובר שהוא בא לחייב ממון, ומדובר שהבעל דין השני הסכים לקבל אותו עליו כאילו הוא כמו שני עדים. אך לאחר מכן הוא חוזר בו והוא לא מסכים לקבל את העדות שלו כי הוא עד אחד. ובזה נחלקו רבי מאיר וחכמים האם הוא יכול לחזור בו או לא.

מאי קמ"ל דמצי הדר ביה? תנינא אמר לו נאמן עלי וכו': מה החידוש שהוא יכול לחזור בו לדעת רבי מאיר (ולדעת חכמים אינו יכול), והרי כבר לומדים זאת מהמשנה לקמן (דף כד).

נאמן עלי אבא: להיות דין. נחלקו רבי מאיר וחכמים האם יכול לחזור בו מהסכמתו שהוא יהיה הדיין שלהם. וביאר רב דימי שמדובר שהדיין הזה הוא אחד מתוך שלושה, שהשניים הנוספים כשירים. אבל מכיון שהאחד הזה פסול לדון מדאורייתא, סובר רבי מאיר שהוא יכול לחזור בו.

ואם כן הוא הדין לגבי עד אחד שפסול לעדות מדאורייתא.

תירוץ: צריכא: צריך לכתוב לנו את המחלוקת הזו גם בדינות וגם בעדות. כי אם היה כתוב רק את המחלוקת בדין, היינו אומרים שדוקא שם סוכרים חכמים שלאחר שקיבל על עצמו את הדיין הזה הוא לא יכול לחזור בו, משום שהדיין הזה כשר לכל העולם ורק לבעל דין הזה הוא פסול כי הוא קרוב שלו. אבל בעד אחד שגם לכל

העולם הוא אינו כשר, הוא יכול לחזור בו ממה שקבלו עליו כשניים. ולכן צריך לכתוב גם בעד שלדעת חכמים הוא לא יכול לחזור בו.

ואם היה כתוב רק בעד, היינו אומרים שדוקא כאן סובר רבי מאיר שהוא יכול לחזור בו, אבל בדיין הוא מודה לחכמים שהוא לא יכול לחזור בו מהטעם הנ"ל. קמ"ל שהם חולקים בשני המקרים.

קושיא: הא מדקתני רישא דיינו וסיפא עדיו אלמא דוקא קתני: עד כאן פירשנו כריש לקיש, שמה שאמרה המשנה שכל אחד פוסל את 'עדיו' של השני, אין הכוונה לשני עדים אלא לעד אחד בלבד.

אך הרי מכך שהמשנה חילקה בלשונה שברישא כתבה 'דיינו' בלשון יחיד ובסיפא 'עדיו' בלשון רבים, מוכח שדוקא מדובר בשני עדים.

תירוץ: אמר ר' אלעזר בנא הוא ואחר לפוסלן: אלא באמת מדובר בשני עדים ולא בעד אחד. אבל מדובר שהבעל דין מביא איתו עוד בן אדם, ושניהם ביחד מעידים לפסול את העדים.

קושיא: כל כמיניה? נוגע בעדותו הוא! וכי יש כח לבעל דין לפסול אותם? והרי הוא נוגע בעדותו, כי העדים הרי מעידים עליו. **תירוץ:** אמר רב אחא בריה דרב איקא כגון שקרא עליו ערער: הבעל דין וחבירו אומרים לנו את הסיבה לפסול, והיא שיש בעדים שמץ של פסול.

ערער דמאי? וכו': לא יתכן לומר שהטענה היא שהעדים פסולים כי הם גזלנים, כי אז שוב הוא נוגע בעדותו. אלא הטענה היא שהם צאצאים של משפחת עבדים שלא השתחררו, ועבדים פסולים לעדות.

ובזה נחלקו רבי מאיר וחכמים. האם הבעל דין המעיד עליהם נחשב נוגע בעדותו או לא. לדעת רבי מאיר הוא מעיד על המשפחה וממילא העדים נפסלים, ולכן אין כאן בעיה של נוגע בעדותו, וחכמים חולקים וסוברים שהוא נוגע בעדותו.

*

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: ביאור אחר במחלוקת רבי מאיר וחכמים. המחלוקת היא במקרה שהבעל דין אומר שיש לו שתי כתות עדים. ונחלקו רבי

מאיר וחכמים האם הוא חייב לברר את דברו ולהביא את שתיהן, או שיכול לבסוף להביא רק כת אחת.

לדעת רבי מאיר הוא חייב להביא את שתי הכיתות. ולכן כשהוא הביא את הכת הראשונה יכול הבעל דין השני להעיד נגדם, כי הוא לא נוגע בעדותו. שהרי הבעל דין השני חייב להביא גם את הכת השניה של העדים, ועל פיהם הוא יוכל לאמת את טענתו. ונמצא שעדות הבעל דין כנגד הכת הראשונה אינה משפיעה על הדין.

אבל לדעת רבנן הוא לא חייב להביא את הכת השניה, וממילא כשהבעל דין מעיד נגד הכת הראשונה הוא נוגע בעדותו.

אבל אם הבעל דין הביא רק כת אחת של עדים, לכו"ע חבירו לא יכול להעיד נגדם לפוסלם.

אמרו לפניו רב אמי ורב אסי - אין שם אלא כת אחת מהו? הגמרא מיד עוצרת מקשה ומבארת את דבריהם -

אין שם אלא כת אחת? והאמרת אבל בכת אחת דברי הכל אין יכול לפוסלן!

אלא נמצאת כת שניה קרובין או פסולין מהו: לדעת רבי מאיר שכאשר הבעל דין טוען שיש לו שתי כיתות עדים יכול חבירו להעיד נגד הכת הראשונה. מה הדין אם לאחר שהוא העיד על הכת הראשונה ופסל אותה, התברר שהכת השניה פסולה לעדות כי העדים הללו קרובים או פסולים. האם נאמר שמתבטלת עדותו למפרע על הכת הראשונה, כי התברר שהוא נגע בעדות?

אמר להן כבר העידו עדים הראשונים: העדות שלו נגד הכת הראשונה כבר התקבלה, והם נשארים פסולים.

איכא דאמרי: לא רבי יוחנן ענה להם אלא רב אשי ענה להם.